

Patrocinium Defvntorvm

Hautin, Jacques

Leodii, M.DC.LXV.

Articulus IV. Piis Manibus ex pietate optiulandum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79679](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79679)

veris. Et credere te Domino tuo dicis, cuius nec remunerationem desideras, nec iracundiam contremiscis? Non credis igitur, sicut, iam diximus libro superiore, non credis. Hæc Salvianus, quæ illustrare licet, tum ex S. Martyrii egregio factō, qui cū leprosum offendisset in viā, cūque in humeros sustulisset, postmodum Christum esse comperit; tum ex S. Gregorii Pontificis Maximi pietate, quæ Christum hospitio pauperis habitu excepit; tum ex aliis plurimis ejusmodi, in quibus idem Redemptor personam egentium induit in stipe corrogandā accipiendāque, ut sibi præstari ostenderet, quod iis ex misericordia præstatur; & quod iis non præstatur, sibi non præstari. Atque ex his, aliisque hæcenus dictis tandem concludo, cū nemo sit ex Christianis hominibus, qui si eundem Redemptorem in flammis purgantibus jacentem, atque adeo eo, quo diximus, modo, captivum, sitientem, famentem, nudum, peregrinum, insepultum videret, non sibi omnino necessarium duceret, illum omni, quā posset ope, liberare, neminem quoque esse debere, qui sibi non censeat necessum esse pios manes iisdem malis conflictatos consolari, & primo quoque tempore flammis eximere.

ARTICULUS IV.

*Piis manibus ex pietate
opitulandum.*

P R Æ F A T I O.

503.
Quid pie-
tas.

CUM officia caritatis ac misericordiz in pios manes hæcenus describerimus, consequitur, ut ea, quæ pietas exigit, pariter exponamus. Interest enim inter hanc, & misericordiam, quod misericordia sit virtus annexa caritati; pietas autem Justitiæ. Est enim pietas ea virtus, per quam parentibus debitum ex beneficiis ad esse, ut aiunt, nostrum pertinentibus, reddimus. Ex qua definitione, patet primum, eam quoque à Justitia distinguī, quæ non debitum ex beneficio, sed ex contractu, & aliis ejusmodi nominibus spectat. Patet deinde, cur religionis actus etiam pietati assignentur; quippe quod ipse Deus, quem religio spectat, primum sit & excellentissimum nostri esse principium, variisque beneficiis illud conservet. Patet præterea, cū ii, qui nobis præsent, iidem profint, ut benè nobis sit, atque

ut boni simus, parentum nomine hîc accipiendos esse. Et verò Naamanum famuli sui, & Eliam, ac Elisæum Prophetæ iis subjecti, patres nuncupabant. Denique patet eodem parentum nomine intelligi posse ac debere patriam, quæ utique fovit parentes, item sanguine junctos, ac cives, quoniam hi quoque vel spectant, vel nonnihil conferunt ad nostrum esse, ejusque conservationem, sive quia consanguinei ex iisdem parentibus orti sunt, sive quia civibus communis quædam sollicitudo inest se mutuo tuendi. Et quoniam liberis quoque incumbit similis cura conservationis parentum, itemque conjugibus mutue tuitionis, cū una caro facti sint, ad eos quoque pietas pertinet, ejusque vinculum. Quamobrem de filiorum primum obligatione, tum de parentum, ac postremo de conjugum consimili pietate erit dicendum.

§ I.

*Liberos piis parentum manibus
auxiliari oportet.*

P A R S P R I M A.

Quid de illa re Theologi?

SI Theologos consulam super obligatione pietatis erga parentes vitā fun- 504.
ctos, rarissimus est, qui de hac, utcumque pietatem
necessaria salutarique quæstione, vel ver- impenden-
bo unico agat, quantum attinet ad eorum dam docent
subsidiū. De funere, de sepulturā, de Theologi.
nominibus parentum expungendis, delegatis testamento relictis, disertè plerique omnes, de juvandis eorum animis altum ubique silentium. Unus mihi occurrit Azor, egregius ille quidem author, qui binas super ea re quæstiunculas proponit: quas ego hîc attexo. Quærit igitur ille Tom. 2. lib. 2. c. 3. q. 8. hunc in modum: *Quidnam debeat filius parentibus præsentī vitā functis præstare; & respondet quadruplex pietatis officium à filio eis esse impertiendum. Primum filius debet parentum funus cohonestare, & eorum corpora iusta ac debita sepultura mandare. Deinde pro more Christiano debet preces, & sacrificia pro illis offerenda curare. Præterea as alienum, quod contraxerunt,olvere. Postremo legata parentum testamento relictā implere. Tum citat Antoninum, & Navarrum suis locis, in quibus nihil reperiri de precibus ac sacrificiis. Exinde quaerit, an filius iure pietatis cogatur bonorum suorum*

Patrocinium Defunctorum. Lib. II. 165

suorum iacturam pati, ut parentes liberet à pœnis Purgatorii, quas sustinent, & ita responsum distinguit: aut magnum, & notabile est detrimentum, aut parvum, & leve. Si primum iure non cogitur tantum bonorum detrimentum pati, nam consilio confessarii, vel pii alicuius viri conscientia potest subsidium parentibus debui-
tum differre. Tamen si enim ignis Purgatorii gravis sit pœna, filius tamen non debet tam gravem bonorum iacturam facere: Si secundum, iure pietatis debet, cum primum commodè potest parentibus opem, & subsidium ferre. Ita Azor: quem sequuntur Filiucci tract. 28. c. 1. q. 1. n. 15. & Bonacina de 4. præcepto Decal. Dipl. 6. q. unic. puncto. 5. Quibus ego quidem assentior: Nam si quis ad pios parentum manes carere ac flammis purgantibus asserendos gravem fortunarum suarum iacturam facere obligaretur, primum & ad filios iisdem vindicandos non imparem facere oportere, & cum pauci sint, quibus è parentibus, aut filiis adultis nonnulli vitæ functi non sint, plerique ingens detrimentum rei familiaris, pietatis causa, parerentur, & deinde Respublica Christiana sensim opibus ac viribus destitueretur. His scriptis fortè incidi in Dianam P. 9. tr. 9. Resol. 60. qui propositâ quæstione nostrâ, pro agente sententia Sayrum etiam citat lib. 7. c. 5. ubi tamen simpliciter docet filios parentibus etiam iusta, ac Missas debere; citat & quemdam Pellicionium, qui sententiam istam comprobabat, tum quia filii parentibus in extremâ corporis necessitate constitutis opitulari obligantur, igitur potius in necessitate spirituali; tum quia eosdem parentes captivos redimere ab hostibus obstringuntur. Quibus accedit ipse Diana, responderetque Sancio, liberos parentibus, vel hæreticis, vel ad mortem fame subeundam damnatis (et si propositâ gravissimâ pœnâ) opem ferre teneri, nisi fortassis Pater, aut proditor patriæ foret, aut hostis. Hæc ille.

PARS SECUNDA.

Explanatio moralis obligationis ob beneficia naturalia, ac Primò ob Vitam ab iis acceptam.

DISTINCTIO PRIMA.

505. **D**UÆ potissimum res liberorum in parentes pietatem exigunt, prior est quod iis dent esse, ac vivere; posterior quod bene ac beatè vivere, quantum quidem in ipsis est. Videndum itaque nobis,

505.
Corpus filiis dant parentes.

ut demonstramus, primum ea, quæ ad vitæ beneficium, deinde quæ ad naturalia vitæ commoda, tum quæ ad supernaturalia pertinent, piis parentum manibus accepta referri oportere; & vitam quidem parentibus deberi, nemo, nisi demens, non agnoscit. nam de corpore nullus dubitat, quin parentum donum sit, ex eorum corpore decisum, & in matris utero formatum, sive mater formas, ut vocant, partiales carnis, ossis, & huiusmodi efficiat, sive substantia feminis eas sibi coaptet, sive, quod opinatur Fienus, anima ipsa corporis, velut domus suæ partes ornatumque sibi conformet.

Jam & animam parentibus adscribendam esse patet, quia in causâ sunt, ut Deus eam creet, & corpori à se ultimis dispositionibus instructo ex lege naturæ infundat, & hoc est quod Siracides vult, dum liberorum quemque sic admonet. cap. 7. *In toto corde tuo honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris, memento quoniam nisi per illos natus non fuisses, & retribue illis, quomodo & ipsi tibi.*

Atque hæc utrique parenti communia, si quidem mater non modò materiam subministrat foetui alendo, sed etiam effectivam illius revera attingit: Sed, ut non attingat, alia sunt, quæ filiorum in eam amorem accendant, plurima. Sunt enim uteri fastidia, partus dolores, ac periculum educandæ prolis, atque in ætatem firmiter promovendæ, curæ ac labores ingentes, quos nisi mater esset, non valeret tolerare. Quamobrem Ambrosius in 18. Lucæ: *Etsi paveris matrem, adhuc non reddidisti dolores; non reddidisti cruciatus, quos pro te passa est; non reddidisti obsequia, quibus illa te gestavit; non reddidisti alimenta, quæ tribuit tenero pietatis affectu, immulgens labris tuis ubera; non reddidisti famem, quam pro te illa toleravit, ne quid, quod tibi noxium esset, ederet, ne quid, quod lacti noceret, hauriret. Tibi illa ieiunavit, tibi manducavit, Tibi illa, quem voluit, cibum non accepit, tibi, quem noluit, cibum sumpsit, tibi vigilavit, tibi flevit.* Hæc Ambrosius verè juxta & eloquenter. Quibus paternas quoque curas, vigilasque adjungas licet, & hoc quod utriusque labores commendat maximè, quodque apud Xenophontem l. 2. observavit Socrates, omnes illos suscipi eorum causâ, à quibus nec ullum umquam beneficium accipi potuit, neque vel gratus animus certò potest expectari.

Cum igitur cunctis hisce nominibus vitæ functis parentibus obstricti simus, quid eorum gratiâ nobis agendum, quidue fugiendum

506.
Quibus, & anima debetur.

507.
Nominatim matris cura expendenda.

508.
Pro acceptâ vitâ quid red-

dendum
parentibus
defunctis.

dum sit, compertum est. Etsi quidem eorum in nos merita ob unicum vitæ & lactationis beneficium spectemus, nihil illis rependere valemus, quod par illi possit censer. Etsi enim quidquid nobis ab eorum obitu superest vitæ, eorum manibus sublevandis impenderemus, plus illi nobis contulere, qui & antea vitam, & id quo illis superstites sumus, & grati esse possumus, dedere. Quare si meritò sperabat Tobia Senioris conjux *filium fore solatium vitæ suæ, ac baculum senectutis*, cum eum velut amissum gemeret; pii parentum manes meritò quoque à nobis exigunt hoc solo nomine vitæ nobis collatæ, ut solatio illis & fulcro simus, quo miserabilem illam longamque Purgatorii senectam facilius, nec tam diu ferant. Imò jure exposcunt, ut pro hujus vitæ beneficio, vitam æternam illis obtineamus: quoniam per Dei misericordiam haud difficile obtinere possumus, & ita parentibus nostris forte utrisque felici, esse parentes. Quo sanè pacto verissimum erit illud Sapientis Proverb. 17. *Gloria senum filii filiorum, & gloria filiorum patres eorum*: Sive ut exponunt Rabbi Salomon, & Aben Ezra, *Avorum, & senum diadema sunt nepotes probi, & vicissim parentes probi, filiis gloriam pariunt*. Quia nimirum filii tunc verissimè diadema gloriæ parentibus imponent, & hoc ipsum fecisse, parentes, inquam, cœlesti coronâ cinxisse, summæ illis erit gloriæ.

309.
Suscitandi
illi ad vi-
tam cele-
stem.

Quæ sanè eò erit clarior, quòd Purgatorii vita, quæ cum cœlesti mutabitur, mors continua dici potest. Inde enim consequitur hujusmodi amabili prodigio suscitatos parentes in gratiam vitæ ab ipsis quondam acceptæ. Quare si patrem matremque honorantibus vita longæva in mercedem proponitur, & si authore Angelico Doctore opusculo septimo vitam à parentibus accepere filii, ut milites à Principe feudum, ut scilicet eam conservarent, quamdiu illa digni essent; certè hujusmodi liberi vitam hanc mortalem semper vivere mererentur, nisi cum meliore, & immortalis foret commutanda. Et verò nonne hac ipsa dignissimi sunt, qui parentibus pro mortali miseraque vitâ ingenti scœnore rependunt Beatam, & immortalem? Vel eo igitur nomine parentes vestros demortuos sublevate, ô liberi Christiani, & tam honorificum vobis grati animi, pro vitâ ab ipsis acceptâ, pignus illis rependite.

310.
Paganorum
exemplum
se-

Certè pagani ipsi parentes suos vitâ functos, omni, quâ poterant, ratione, vitâ, & honore impertiebant. Romani quidem

post multos funerationis ritus, parentibus ^{quantur} ^{Christiani.} justa perolvebant, epulis, Inferiis, ludis. Epulæ duplices erant, privatæ ac publicæ, in quibus etiam defunctorum laudes celebrabantur. Inferiæ erant sacrificia, quæ diis manibus inferebant, & constabant liquoribus, ac victimis, credo ut parentum manes deosque communi mensâ pascere. Ad extremum sepulchrum ad memoriam inscriptum floribus spargebant; Et parentes quidem sex annis lugebantur, sed monumenta illustria, & anniversaria sacra eorum famam, ac laudes perennes, efficiebant. Quid de Sinensibus dicam, quos quidem nuper memoravi ad tres quatuorve annos, singulos in dies parentibus defunctis apud se asservatis, cibum, potumque offerre, non secus ac si superessent? sed nunc addo si filios abesse domo contigerit sub parentis obitum, iique sine primarii, eo ipso in loco, ubi nuncios de illo audierint, cenotaphium illi excitare. Deinde in partiam primo quoque tempore reverti, & ritus plurimos, quos recensere longum esset, instaurare. Quid? quod etiam barbaris Americæ Meridionalis sancita moribus est Parentum memoria: Ut enim refert P. Petrus Pellepratus Relationis suæ cap. 7. suos vitâ functos aliquot diebus lugent, & si quidem mulier, aut vulgaris notæ vir obierit, in sede collocatum, fossâque altâ & angustâ situm, viridibus ramis ac terrâ operiunt, & per aliquot mensium intervallum circa tumulum ignes construunt. Si verò Dux aliquis aut strenuus bellator occiderit, cadaver illius cremant, cineres ebibunt, tribusque aut quatuor diebus continenter flent, & lugubri cantu choreisque (quod & de aliis Indis fertur) mœrorem testantur. Quod si parentum memoria, quæ illorum quædam vita est, adeò cordi est liberis, etiam barbaris; si eorumdem gloria adeò est in votis; si oblivio, insania nominatur: nos, qui plus illis sapere debemus, certè quidem beneficium vitæ ab iis collatæ clariùs perspicimus, prorsus nefas est nostros tradere oblivioni, & gloriâ vitæque cœlesti, ad quam tantopere anhelant, per negligentiam nostram velut orbare.

DISTINCTIO SECUNDA.

Item ob alia beneficia naturalia.

SED hæc illustriora etiam fient ex in-
numeris aliis beneficiis intra naturæ ^{511.} ^{Aliaparen-} ^{tum in li-} ^{beros bene-} ^{ficia.} limites positis, quæ à parentibus manant in liberos. Ab his enim educantur, ab his litterarum studiis informantur, ad huma-
num

Patrocinium Defunctorum. *Lib. II.* 167

num civilemque cultum instituuntur, ad morum integritatem probitatemque erudiuntur, divitiis augentur, ad honores dignitatesque provehuntur. Denique si verum est illud Euripidis; *Cunctis animalibus filii sunt anima*: de hominibus maximè verum est, quippe quòd ut animam, vitamque suam, illos adament, ac foveant. Quod disertè Aristoteles affirmat l. 8. Ethic. c. 12. Imò apud Quintilianum Declam. 6. Pater quispiam ita proclamatur. *O quàm grave est mori, quàm gravius, quòd ego vivo superstes filii mei!* Et memorat Tiraquellus Præfat. in l. *Si unquam* n. 8. rem hujus generis admirandam. Accusabantur, ait, *Pater & filius homicidii, certum enim erat alterum eorum id perpetrasse*: sed uter id fecisset, incertum. Carolus II. Imperator jussit filium suspendi; quod intelligens pater, ut filium à morte vindicaret, atque in se pœnam converteret, sponte crimen confessus, ideoque suspensus.

§12. Quamobrem non mirum est tantum esse parentum in filios amorem, ut plerisque necessarium sit illud Sapientis monitum Ecclesiast. 31. *Filio non des potestatem super te in vita tua.* Et post pauca: *Melius est enim, ut filii tui te rogent, quàm te respicere in manus filiorum tuorum.* Quasi dicat: dum spiras adhuc ac vivis, cave, ne ea, quæ possides, filio fruenda dederis; satius enim tibi est, ut filii tui à te pendeant, quàm tu pendeas ab illis; ut, inquam, illi à te necessaria postulent, quàm tu ab ipsis. Cujus gnones veritas luce meridianà clatior est ex oblivione, & ingratitude penè quotidianà liberorum parentes in necessitatibus rei domesticæ destituentium. Qui quidem in manus liberorum oculos conjicere coguntur ad stipem aliquam obtinendam, velut canes in manus dominorum suos intendunt, dum os aliquod rodendum expectant. Sed hæc tolerabilia, si cùm alia paterni in liberos amoris infania conferantur, nec enim tantum vitam hanc suam, & simul opus hujus vitæ, filiorum causâ profundunt, sed & æternas divitias vitamque cælestem sæpenumero perdunt, ut divitiis & honoribus eos augeant: Qua quidem re nihil dementius potest excogitari.

§13. Cùm igitur parentum in prolem amor tantus sit, sanè dignissimus est mutuo proli amore: cumque sese tot benevolentia notis & officiis prodant, ac maximè juventæ filiorum honestâ institutione, & partâ illis consentaneâ dignitate, & hæreditate, hac maximè ratione rectè pronuntiavit Aristoteles lib. Ethic. 9. *Diis, paren-*

tibus, ac magistris nihil par meritis posse rependi. Nam gignendo quidem nobis vitam dedere, sed rudem, & impolitam; at probis moribus imbuendo, eam expolire: gignendo item aliquid nobis commune cum muscis impertiere, & hæc enim sunt, & vivunt; at erudiendo instituendoque virtutem, famam, gloriam, quæ ex virtute consecuta sunt. Atque hac potissimè causâ Hierocles apud Stobæum Serm. 79. *Honestissima est*, inquit, *imò divina parentum facies, & aspectus, cultusque eorum tantum fieri debet, quanti nec solis fit, nec omnium siderum, quæ gratissimas cæli choreas constituent; aut si qua alia res istis maior à quoquam æstimatur.* Denique hac ipsâ præsertim ratione latum est illud Ecclesiastici præceptum, ejusque ratio cap. 3. expressa, *Judicium patris audite filii, & sic facite ut salvi sitis*, sive ut Arabicus legit, *O Ecclesia filiorum, obedite patribus vestris, ut hæreditetis vitam perennem*: & causa redditur; *Deus enim honoravit patrem in filiis*, sive ut Tigurina versio habet, *patrem liberis honorabilem reddidit.* Quod intelligens Alexius Isaaci Imperatoris Constantinopolitani filius patrem, à fratre imperio oculisque orbatum, armis in regnum asseruit, & quamquam omnes eum Imperatorem salutarent, ipse tamen nomen hoc cum imperio in patrem semper rejecit. Ita Fulgosius lib. 5. cap. 4: mitto exempla pietatis consimilia.

Quem ergo honorem piis parentum manibus redderis, o liberi: certè non magnopere laborant, an honorificè de ipsis, & sentiat, & loquami, aut eorum imagines colatis; aut ultimas voluntates ad eorum salutem minimè pertinentes observetis: sed Authore Hieronymo in cap. 15. Matth. *Honor in scripturis non tantum in salutationibus & officiis deferendis, quantum in elemosynis & munerum oblatione sentitur.* Honora, inquit Apostolus, *viduas, quæ verè viduæ sunt, hic honor donum intelligitur.* Et presbyteri duplici honore honorandi sunt, maximè, qui laborant in verbo, & doctrina Dei. Et verò ubi vulgata lectio sic habet, *qui obedit patri, refrigerabit matrem.* Eccles. 3. Syrus legit *honorat matrem suam.* Ergo id genus honoris parentibus demortuis habete o liberi: ut eorum flammæ temperetis, ut inquam, Christi sanguinem, pluribus sacrificiis procuratis, in rogum lultralem copiosè fundatis: ut stipe pauperibus impertitâ patrem, matremque cælestium egentem reficiatis, quantula hic pars est hæreditatis vobis ab illis relicta: ut inedia aliisque corpus macerationibus, ac doloribus eo-

§14. Atque adeo solatium defunctis parentibus exigunt.

rum

rum mœrores leniatis, denique ut sacris peregrinationibus, iter illis in cœlestem patriam acceleretis, ac viatico per sacræ synaxis piam manducationem eos muniatis. Qui enim ad omnem virtutis honestatem vos instituere, ejus institutionis fructum primi persentiscere debent, & pietatem in se vestram experiri. Ita ratum erit illud Ecclesiastici c. 3. *Qui docet filium suum, in ælum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo.* Quod quidem vitæ parentis tempore contingit, quando si qui parenti invident, filium benè moratum illi invident: tum illud nominatim ratum erit, *Mortuus est pater eius, & quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se; similem, inquam, non moribus tantum, & cultu civili, ut fieri assoleret, sed & affectu: quoniam quod vivus, & mortuus parens summopere exoptat, mortui summas misérias levare contendet. Quare statim additur, in vita sua vidit, & latatus est in illo, Pater, in obitu suo non est contristatus.* Quippe quia spe suâ, fructuque rectæ filiorum educationis non frustrabitur.

515.
Saltem à
veris filiis.

Quo quidem pacto filius verè diceretur five ejus vocis etymon attendas: (deducitur enim à Græco φίλος, quod amantem significat): five vocè hebraicam, qua filius denotatur, quæ pariter idem est, quod memoria: quoniam, & recordatione mentis, & parentum sublevatione fixam sibi eorum memoriam semper constare ostendet. Et verò id exigunt tot parentum labores, sudoresque toties effusi, ut liberis opes honoresque accumularent: Cum enim in eorum accumulatione, velut mancipia filiorum se præstiterint (quippe ritu mancipiorum omne lucrum ad filios velut ad dominos referendo, adeò ut genium ipsi suum fraudarent, quo benè esset soboli) ratio humanitasque omnino postulat, ut quatenus liberi valent, filios se, & amantes, memoresque parentum opportuno auxilio præstent. Si enim Siracide auctore filii, tamquam dominis, parentibus servient, scilicet ex parentum in eos jure, omnino decet eos dominos, qui se servorum ritu ex amore gesserunt, jam vita functos à filiis tamquam amantissimos parentes proprio filiorum amore summis in suis doloribus omni ope ac solatio recreari.

DISTINCTIO TERTIA.

Ingratitudinis huiusmodi liberorum indignitas, & execratio.

VERùm quid loquor? & quid dicere dico? Imò id planè necessarium est, nam immemores parentum vitæ functorum liberos vocare licet cum Psalmista alienos, id est, adulterinos. Rectè enim illis accommodes illud Psalm. 17. *Filii alieni mentiti sunt mihi, filii alieni inveterati sunt, & claudicaverunt à semitis suis.* Ubi adverte alienos, seu adulterinos intelligi non naturâ, sed moribus; dici autem mentitos, quod cum non tantum ipsi parentibus preces & sacrificia sæpe promiserint se curaturos, ne fortè ab ipsis procurarentur, sed etiam citra omne eorum promissum id ab iis jure expectandum sit, tamen minimè impleant, simul adice rectè inveteratos dici id est, perinde ac si consensuissent, obliviosos parentum recens mortuorum: vel ut habent Hebræa, *velut folia arentia fluxisse*, succo nempe pietatis exarefacto. *Idem à semitis suis claudicasse*, id est non rectè ac fideliter procedere, sed iniquè ac perfidè. Sed atrocius in eos insurgere licet ex proverbiorum Salomonis c. 3. Sic enim ipse. *Oculum, qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquila.* Quid enim est patrem irridere ac subsannare, quàm fortunis, quibus in commodum prolis pepercerat, ad delicias abuti, imò ad insanum luxum, & omne genus libidinum, & pro animæ ardentis levamine, quod filii hæredes, vel verbo, vel re ipsa polliciti erant, oblivionem, ingratitude, & falsa de Purgatorio dicta rependere? Quid est partum matris, sive ut ex Hebræo legunt, vel obedientiam, vel doctrinam, vel expectationem despiciere, quàm eam post varia merita ac præcepta jam demortuam omni spe solatii destituere, & justissimam opis atque stipis è tot opibus proli relictis expectationem frustrari?

Itaque tali despectionis reo, jure effodiant oculos corvi de torrentibus, id est, juxta torrentes degere soliti, ad nativam sitim ex ingenito calore ac siccitate crebris aquis temperandam. Jure illum devorent aquila de malâ cruce pendulum. Si quæras, cur oculos nominatim, & non aliud membrum lacerari velit Sapiens. Alii quidem respondebunt hunc esse corvi morem, ut cadaveris oculos primum invadat, & rostro laniet, sive propter indolis maligni-

516.
Alioqui
adulteri
censendi.

517.
Et digni
quibus oculos
vorant
corvi.

Patrocinium Defunctorum. Lib. II. 169

malignitatem, ne cernatur, siue propter illius escae suavitatem, unde extat illud Catulli:

*Effossos oculos vorat atro gutture corvus;
Intestina canes, cetera membra lupi.*

Vero propius ad propositum dixerò merito oculos hominis parentum defunctorum impiè immemoris à corvis effodiendos, quòd eos à quibus doctrinam & officii sui ac pietatis notitiam, & tamquam oculos mentis acceperè, vel non agnoscant, vel agnoscere dissimulent, tum maximè cum deberent ad ferendas illis in acerbissimis tormentis omnigenas suppetias. Rectè etiam addidero corvos huic carnificinæ aptissimos esse, quod Eliano teste l. 2. c. 49. parentes in senio deserant, & fame confici sinant præ ingluvie ac voracitate; imò & eos necent ac devorent. Quæ sævities nostros ingratos liberos bellè denotat, dum præ luxûs, & comessationum sumptibus negant sibi nummos ad sacrificia parentibus procuranda suppetere: quare & legata pia uti uti possunt, supprimunt, in diem trahunt, arrodunt, devorant, veri animarum parricidæ. Quamquam & rectè aquilas huic eorum carnificinæ exercendæ advocet idem Salomon, ut quia in parentes piæ sunt, & oculis præstant, hominum impiissimorum feritatem in parentes, aves piæ vindicent.

518. Ne verò hanc Sapientis sententiam ad Quia inhu-
manis ingratam in pios parentum manes sobolem, per exaggerationem referre videar, Philonem l. de Decalogo audiamus. Cum enim præfatus est improbos ferarum ingenium induere, *Inter eas humana specie feras, primas ferent, inquit, qui parentes suos negligunt, utriusque partis hostes, tum eius qua Deo, tum eius qua se hominibus approbare vult. Sciant igitur se damnatos pro duobus tribunalibus, qua sola sunt naturalia, impietatis apud divinum, quædam secundos post Deum Authores vitæ suæ non tractant ex officio; inhumanitatis verò apud humanum. Cui enim benefacient, qui proximos, & optimè de se meritos vilipendunt, quibus nulla referri potest gratia non inferior beneficiis? Quomodo enim natus genitorem suum poterit vicissim gignere? Quam eximiam prærogativam natura dedit parentibus numquam compensandam à liberis. Proinde indignissimum fuerit, si qui ne omnibus quidem officiis possunt gratitudini satisfacere, graventur præstare vel minima.* Ita Philo. Audis impietatis & inhumanitatis accersiri negligentiam solam parentum, eo solo nomine, quòd liberos genuerint; quid diceret Hebræus ille Plato, si cætera nomina, si educatio-

nem, institutionem, locupletationem liberorum meminisset?

Si Theologi docent liberos hæreditate 519.
privari posse, vel quòd parentes gravi iniuriâ affecerint, vel quòd carcere liberare noluerint pro iis fidejubendo, vel quòd eos à testando impedierint, vel quòd eorum fortunas dilapidarint; profectò gravis sævitia est in parentes, flammis eos, quando facile licet, eripere nolle; gravior, nolle Purgatorio carcere exsolvere; gravissima denique, interim eorum bona obligurire: si ergo singulis hisce injuriis, & ingrati animi notis pœna exhæredationis responderet, quanta responderet universis.

Sed rem mihi propositam clarè convinco. 520.
filium parentibus contumacem lapidatione necandum esse divino judicio sancitum est; an non est contumax, qui parentum preces, & ultimas, gravissimasque voluntates, ut sui ab obitu memores essent, suâ causâ stipem erogarent, sacrificia fieri quâto cyus, & quàm plurima curarent; aliæque ejulmodi parentum mandata sæpè ab iis dum viverent, repetita, & inculcata vilipendit ac negligit? Quid verò lapidatio distat à suspendio? itaque iterum pronuncio liberos parentum manibus ingratos, & precum pro illis fundendarum immemores, & stipis, Missarumque ab iis præscriptarum negligentes; dignos esse, quibus corvi oculos effodiant è malâ cruce pendentibus, & membra aquilæ, aliæque feræ dilanient ac devorent. quod judicium si æquo severius arbitraris, recordare purgantes pœnas quæ saltem iis debentur, suspendio ac morte longè graviore esse.

PARS TERTIA.

Obligatio ob beneficia supernaturalia.

PORRÒ si pro naturalibus bonis, liberi 521.
parentum manibus adeò obstricti sint, quanta ipsorum obligatio existeret ex supernaturalibus? Enimverò hæc illis adscribenda sunt multis de causis. Quis enim baptismum, quis Confirmationis sacramentum nobis procurat? Parentes. Quis mysteriis fidei Christianæ nos imbuunt, quis timorem Dei nobis imprimit, quis ad spem vitæ æternæ nos erigit? Parentes. Quis nos ad noxas Sacerdoti ritè confitendas allicit? quis ad sacrosanctam Synaxim deducit? quis orationis usum persuadet? Parentes. Denique si rectè rem expendere velimus, comperiemus & progressum, & exitum salutis nostræ, magnam partem illis adscribenda esse. Etenim Christianæ educationi primùm assiduas pro filiorum salute

salute preces licet adjungere. Certè R. P. Vincentius Carafa Soc. Jesu, vir eximie sanctitudinis testatur sese à matre sua Maria Carafa non tam mundo, quàm Deo editum, ejusque precibus felicitatem omnem suam acceptam refert. Et ego pauperulæ matris meæ orationibus patientiæ, & menstruæ quolibet cœlo stationum Christi per complures annos supra mœnia urbis Insulensis lustrationi, meam Religiosæ Sacerdotis sortem, quam omnium maximè expectendam censeo, jure ascribo.

522.
Multiplici
ratione.

Et verò parentum pro liberis vota pronius Deus audit, sive quòd vehementiore studio concipiantur, sive quòd liberi eorum portio sint, & quemadmodum propensius quemque pro se orantem exaudit, ita & pro sui parte: sive denique quòd ipse Deus prolis curam parentibus commiserit, commendarique, qua cum rectè perfunguntur, decet ipsum optatos curæ precumque fructus iis concedere. Nihil dico de bonis eorumdem parentum exemplis, quorum magna omnino vis est ad inspirandum virtutis studium, tum quòd facilior est imitatio eorum quos diligas, tum quòd paterna autoritas virtutum illicium augeat, tum quòd frequentia, & quotidianus conspectus pietatis ac devotionis paternæ, dulci quodam impulsu ad eam sequendam velut adigit. Nam si antiquæ majorum ceræ non modico sunt ad eorum imitationem hortamento, quid intuitus viventis adhuc splendentisque virtutis? His adde optimam Numinis in parentes probos voluntatem ad eorum liberos, quippe ipsis carissimos, sese, suaque beneficia porrigere, hisque pariter suam impertiri benedictionem. Quare de viro probò Regius Psaltes Psal. 24. *Anima, inquit, eius in bonis demorabitur, & semen eius hereditabit terram.* Item: *Dominus in generatione iusta est:* Quod intelligentes Raguel, & Gabelus viso Tobia filio bene precantes, causam bonæ precationis hanc addebant, quod *optimi parentis esset filius.*

523.
Igitur de
functis de-
betur leva-
mentum.

Cùm ergo parentes nostri Christianâ educatione, piisque monitis, & initii, & progressus, & felici exitus vitæ nostræ melioris, ac Christianæ fons & causa meritò dici possint, nunc maximè patet Aristotelicæ sententiæ veritas, nihil illis par rependi posse. Certè quidem omninò exigit ratio, ut pro parto nobis cælestis gloriæ jure, viaque ad illam multiplici viatico munita, nos illis in viâ termino positus, aditum ejus acceleremus; exigit, inquam, ut pro precibus assiduis preces, pro piis

exemplis, fructus nostræ pietatis reddamus: & pro benedictione divinâ eorumdem respectu nobis impertita, optimè illis & velimus, & faciamus.

Quid enim? Polyarchum ferunt canes, & gallos si quibus delectatus esset, mortuos convocatis ad funus amicis publicè extulisse, splendideque sepultos honorasse erectis ad sepulchra columnis insculptisque epitaphiis. Et nos parentibus nostris, qui immensæ cœli voluptatis æternum duraturæ suavissimos fructus nobis pararunt, vitâ functis solam ingratitudinem rependimus? Corvus Romæ, quod Tiberium Cæsarem Drusum, & Germanicum, totum denique populum Romanum nominatim, ac bellè salutasset, cùm à nescio quo interceptus esset, operosis exequiis, & solenni funere, præeunte tibicine à duobus Æthiopibus elatus, ac sepulturæ traditus est: & parentes nostri toties de nobis optimè meriti, quibus ad laborantibus nomen illud novum, atque optabilissimum filiorum Dei obtinuimus, cùm primùm vitâ excesserint, tamquam ignoti, atque extranei à nobis deferuntur? Denique si Alexander Magnus Buchephalo duxit exequias, urbemque ejus nomine construxit, quod & se diutius, & alterum sessorem pati noluisse, quoties commodis animæ nostræ serviere parentes nostri, quoties gloriæ cælesti nobis comparandæ defudarunt? & nos cùm gloriæ illius possessionem facili precum atque eleemosynæ pretio emere illis possimus, an negligemus? Sed pudet me ejusmodi comparisonum; pudet amantissimos vitæ nostræ, & naturalis, & supernaturalis authores bestiis multò deterius haberi.

Audietur, opinor, æquioribus auribus contentio cum Cimone quodam, qui totam antiquitatem pietatis suæ prodigio rapuit. Cùm enim illius pater ob peculatus crimen in carcerem compactus esset, illicque vitâ functus, Cimon ipse, ut parentem sepulturæ honore impertiret, paternam in se vincula transtulit, & illius cadaver sui ipsius spirantis valentisque pretio redemit. Quam igitur turpe homini Christiano patrem, matremque, à quibus, non qualem hauserat Cimon à parente vitam, tartaro velut destinatum, sed immortalem ac beatam nobis procuratam esse novimus, in ergastulo lustrali deferere, & auxilio nostro tamquam indignos destituere? Quamobrem piis liberis alia omnia cogitanda. Nam si prificis, ac paganis impietas in parentes vel solius naturæ instinctu omnibus diris dignissima visa est, à quibus tamen non nisi naturam, ac naturæ dotes,

524.
Ne ingra-
tiores fa-
mus quàm
pagani in
bestias.

525.
Aut Cimon
in patris
pagani ca-
daver.

Patrocinium Defunctorum. *Lib. II.* 171

dotes acceperant, quàm execrabilis cenferi debet ea, quæ in parentes Christianos admittitur, quibus jus vitæ cælestis tot nominibus debemus? Et si digna est, quam detestemur, quantopere detestanda illa; quæ in demortuos sese prodit, aded utique infælices, aded opis nostræ egentes, & opis quidem nobis tam expeditæ?

526.

Gerfonis

ethopeia

matris &

Purgatorio

Denique pro me, & parentibus nostris perorat Joannes Gerfon, ille celeberrimus Academia Parisiensis Cancellarius, qui matrem quamlibet è flammis expiatrix, bus filium sic alloquentem facit. Chare „ fili, ait mater, quæ est in affligenti carcere „ Purgatorii, in pœnis, & tormentis, chare „ fili mi, cogita de me, intueri me, audi me, „ sicut manus & Justitia Dei est super me „ posita, quæ jure me tenet in hoc igne, & „ in hac flamma, & in amarissimâ afflictione: „ Accede & propera, chare fili mi, qui prius „ eras cordis mei gaudium, festina, succurre „ mihi, ut me trahas, & liberares de amarif- „ simo hoc tormento, graviore, quàm lingua „ possit exprimere, aut cor cogitare; & si ex- „ culationem quæras, ac sumas te non posse „ venire ad me, certe potes, in quantum mi- „ hi opus est: non postulo, ut ad me corpo- „ raliter advenias, hoc fieri non potest, benè „ scio, sed advenire potes per bonam cogita- „ tionem, per piam considerationem, aut „ status mei memoriam, & liberare potes, „ ac trahere potes me miseram captivam, „ me pauperem tuam matrem, quæ nunc „ posita est, & dejecta in omnem afflictio- „ nem. Te ergo voco audi me, veni ad me, „ libera me: Et si quæras, quo pacto me li- „ berare debeas: dico quòd erit faciendo „ pœnitentiam pro me, orando Deum pro „ me in corde humili, & lugenti, plora pro „ me, chare mi fili, plora in devotâ oratio- „ ne, & tibi assero, quòd aqua lacrymarum „ si pura sit, & munda, sine immunditia pec- „ cati mortalis, omninò exstinguet, vel mag- „ na ex parte magnum ignem, quem susti- „ neo, qui me cruciat, & urit. Heu! dulcis „ mi fili, poterisne reculare afflictæ huic ma- „ tri unam guttam aquæ, unicam lacrymam, „ quæ in tantum ei prodesse potest, dolo- „ remque ejus alleviare? Ego sustinui tan- „ tos dolores, & mala pro te, te pariendo, „ nutriendo, & exaltando; feci pro te, & „ emisi multas lacrymas, copiosos quoque „ gemitus. tibi benè est, te quæso, non mihi „ desis in ultimâ hac necessitate; in neces- „ sitate probatur amicus, Ora pro me, habes „ cor lugens pro me, nihil quæro, quod non „ possis; Heu me miseram! si filius quem „ concepì, portavi, & genui, mihi reculat, & „ mihi durus est, oblivisciturque, quis mei „ memoriam habebit? O Deus qualis mi-

seria! Quid faciet pauper hæc tua captiva? „ quò se vertet? undè vocabit subsidium, si „ proprius filius ei denegabit? hæc, & simi- „ lia Gerfon Serin. de defunctis, quæ utinam „ lectorem commoveant.

PARS QUARTÂ.

Exempla caritatis filiorum in Parentes Defunctor.

ITAQUE, quicumque filii, quicumque 527: „ Christiani audire volunt; horum præ- „ fertim quæ dicta sunt respectu paren- „ tum demortuorum patronos hoc in gene- „ re se præbent, & Augustinus quidem noti „ contentus Numen piissimæ matri suæ Mo- „ nicæ propitiassè, factis ad aram sacrificiis, „ ita pro illa precatur 10. Confel. cap. 13. *Ego „ itaque laus mea, & vita mea, Deus cordis „ mei, sepositis paulisper piis eius actibus, pro „ quibus tibi gaudeas, gratias ago, nunc pro „ peccatis matris meæ deprecor te: exaudi „ me per medicinam vulnerum nostrorum, „ quæ pependit in ligno, & sedens ad dexte- „ ram tuam te interpellat pro nobis. Scio mi- „ sericorditer operatam, & ex corde dimissi- „ se debita debitoribus suis, dimitte illi & in „ debita sua, si quæ etiam contraxit per tot „ annos post aquam salutis. Dimitte, obse- „ cro, ne intres cum ea in iudicium. Ita ipse: „ & lib. earumdem Conf. 9. cap. 13. *Inspira, „ inquit, Domine Deus meus, inspira servis „ tuis, fratribus meis, filiis tuis, dominis „ meis, quibus voce, & corde, & litteris ser- „ vio, ut quoique hæc legerint, meminerint „ ad aliare tuum Monica famulæ tuæ, „ cum Patricio quondam coniuge, per quorum „ carnem introduxisti me in hanc vitam, „ quemadmodum, nescio. Meminerint cum „ affectu pio parentum meorum in hac luce „ transitoria. Sic Augustinus. Bernardus „ quoque matrem Aleidem, licet cum laude „ raræ virtutis, & munificentæ in pauperes „ vivis ereptam, recitatis quotidie septem „ pœnitentiæ psalmis, adjuvare non destitit. „ Et antea diximus Dionysium Carthusia- „ num, virum sanctum æquè ac eruditum, „ parentem suum sibi inter Æthiopes binos, „ à quibus virgis igneis tunde- „ batur, ali- „ quando objectum, variis pietatis officiis „ eo genere tormenti liberasse. Et nota est „ Cantipratani historia, cui parens cum sa- „ cerdotium ut susciperet, persuasisset, quo „ frequenti sacrificii litatione, ab eo mor- „ tuus sublevaretur, sapissimè illius causâ sa- „ crificabat. Quod si non faceret, appare- „ bat illico Pater tristis ac gemens, & natum „ officii neglecti lamentabiliter inculabat, „ uti Cantipratanus ipse juratus asserit. Hen- „ ricus**

527:

Exempla

virorum

Dionif.

Carthus.

Canti-

prat.

Suso. ricus etiam Suso eximia sanctimonie vir, cum parentem suum, quem piissima Henrici mater è deteriore vivendi ratione ad meliorem traduxerat, ritè Sacramentis munitum decessisse cognovisset, quā precibus, quā voluntariis pœnis, quā sacrificiis cœlo donare contendit. Et accepimus

Fernandez. Joanni Fernandez, homini è Societate Jesu egregie virtutis, anni spatio patrem quot diebus obversatum, precatumque, ut certa quædam pietatis officia, quibus opus erat ad suam è carcere lastrali dimissionem, exequeretur: Quibus peractis post anni decursum ipse parens cœlesti gloria fulgidus filio grates maximas rependit. Illustre quoque est quod de P. Philippo Jacquetta Franciscano ferunt. Cum enim puer utroque parente orbus, ad utriusque sepulchrum singulis diebus itaret, oraretque; rogatus quid, & cur ageret, *Studeo*, inquit, *patris & matris in me merita, quatenus possum, compensare*. Et verò tam pia indoles ad virtutis apicem post evasit, quæ demum astris inserta est anno salutis 1455.

§ 28. Jam ut ad fœminas eodem pietatis studio incensas veniamus, B. Herluca cum patrem suum vitâ functum audiisset, quā potuit opè, & operâ eum purgantibus pœnis eripere conata, tandem ex S. Laurentio, quo utebatur familiariter, quique Herluca SS. Eucharistie mensam adeunti comes ire solitus erat, intellexit suis suppliciiis caritatisque officiis patrem cœlo donatum: quare non esse cur de illo amplius laboraret. Porro perquam admirabile est, quod patris ac matris bono apud Deum effecit S. Catharina Senensis. Hanc enim, & corporis & animæ morte defunctam utriusque vitæ restituit. Illum verò Purgatorii cruciatibus prorsus absolvit. Cum enim eum cum morte luctantem animadverteret, obnixissimè Christo supplicavit, ut bonâ ejus veniâ parens in Cœlum rectâ contenderet. Cumque objiceret Servator justitiæ faciendum esse satis *Ego verò*, ait Catharina, *faciam eius loco, en suscipio in me, quæ merito ipse suo tormenta pateretur*. Neque abnuvit Christus. Statimque illa ad Patrem adhuc spirantem id læti nuncii pertulit, eò solùm in vitâ divinitus retentum, ut beatiùs decederet. Ipsa verò è vestigio ingenti colico dolore correpta est, & deinceps ad mortem usque vehementissimè afflictata. Æmula Catharinæ fuit altera virgo Senensis, quam vocant Passidæam, à Deo in Cruce passio.

Passidæa. Hæc patre, quem Deo genuerat, vivis exempto, statim sibi erepta miram ecstasim ab ortu solis ad occasum usque passa est: ex qua cum sibi reddita esset, iussa signifi-

cavit, quid sibi contigisset: nempe Patris animam ad Purgatorium se duxisse, ibique mente hæsisse. Tum verò pro illius liberatione illicò tam acerbis frequentesque pœnas ultro suscepit, tam multas preces fudit, ut eum brevi in libertatem asseruerit. Cum enim in basilicam Senensem non mente dumtaxat, sed & corpore divinitus delata fuisset, parentem sibi apparentem vidit cœlesti splendidum gloria. Duobus abhinc annis, id est anno, 1580. Camilla ejus mater, à qua pessimè habitata fuerat, mortem obiit, cum sævitæ in filiam suæ medullitus eam pœnitivisset. Qui dolor adeò cor Passidææ penetravit, ut & fœlicem illi mortem, & tandem cœli aditum, qua potuit opè, procuraret. Nam cum mater ageret animam, illa sibi raptâ est, & cum egisset, mortuam humeris suis sublata ad Purgatorium deferre visa: ubi id solatii accepit, quod nulla istic vel impatientiæ, vel murmurationis umbra apparet. Ceterum cum matrem illic relinquere coacta esset, plurimos maximosque cruciatus ejus causâ pertulit, ac demum cognovit Camillam in cœlum evolasse: cum eam illi Diva Virgo pone se exultantem ostendisset. Denique produco Venerabilem Catharinam de Cardona Cathar. de Cardona. clarissimæ virtutis fœminam. Huic Pater vitâ functus spectandum se præbuit, octavum adhuc annum agentem. Quare ipsa è vestigio fugit: at retinuit pater: cui illa: *Quid, ait, tibi faciam? Et ipse pœnas meâ causâ suscipe*; & recepit. Ex eo tempore cruciatuum genus omne tenella subiit: donec objectus ejus oculis parens, Justitiæ divinæ ab ea satisfactum indicavit: simulque ob voluntarias pœnas Numini peracceptam esse, & in Sponsam ejus electam. Mitto de Liduina, Aleyde, aliisque nunc dicere, quoniam proprius erit aliàs de iis dicendi locus.

§ 2.

Parentes liberis Defunctis auxiliari necesse est.

PARS PRIMA.

Theologica super eo Doctrina.

ERUDITISSIMUS rerum conscientie in- 529. terpres Joannes Azor P. 2. cap. 4. ubi *inventibus* quæsit, quæ parentes filiis debeant, *tria debent.* ponder tria potissimum debere. Primum quidem alimenta; deinde institutionem in fide, religione, & bonis moribus; tum curam,

ram, studium, ac diligentiam, ut in certo vitæ statu pro conditione personæ liberi collocentur. Porro, & ipsius, & aliorum recepta est sententia, alimenta naturæ lege deberi: eaque patet ex communi etiam belluis naturæ propensione, cum & tygrides partui mansuetum immurmurent, & tenerum inhabilemque nutriant. Alimentorum autem nomine accipe tum ea, quæ ad vestitum, & lectum, tum quæ ad habitationem: imò quæ ad pharmaca infirmæ valetudini necessaria, & ad artes honestas, quibus victus paretur, pertinent. Institutionis porro necessitas ex priore derivatur. Nam generatio quidem, & nutritio hominem, sed institutio bonum hominem efficit: illa opus inchoant, hæc perficit, uti & promotio ad statum aliquem congruum, quæ velut ultima authorum nostrorum manus, & operis consummatio est.

530.
Et defun-
ctis auxi-
um lege
propria.

Neque tamen inde concludas nullam parentibus curam incumbere prolis è Purgatorio eximendæ. Quemadmodum enim si post matrimonium, aliumve statum initum, liberi alimentis prorsus egeant, ea illis subministrare naturalis æquitatis lege tenentur, ita & iisdem in Purgatorio gravissimam necessitatem patientibus suppeditas ire. Accedit quod si liberi in servitutem incidant (ut quia capti bello, vel à latronibus, aut piratis intercepti) de communi Theologorum sententia parentes ad eos redimendos obligentur, si quidem nec filiis ea facultas adsit, & sine gravi parentum incommodo possint redimi: unde consequitur similis obligatio eos Purgatorii servitute atque exilio in libertatem filiorum Dei asserendi: & quis dubitat, quin, si post initum aliquod vitæ genus, aut alterius modi emancipationem, vel in corporis, vel in animæ grave discrimen incurrant, parentes strictius aliis ad illud depellendum obligentur? Pariter igitur pronuntiandum est parentes ad liberos Purgatorio ergastulo, quod eorum animis gravissimum est, vindicandos propriâ quadam lege obstringi. Denique cum finis supernaturalis matrimonii, ad quem Christiani conjuges illud, illiusque usum referre obligantur, sit liberos non simpliciter procreare, sed curare deinceps ut Deum bonorum omnium autorem æternum laudent (quem etiam in finem eos præceptis ac mysteriis fidei imbuant, oportet) consequitur non alium esse parentum curæ ac sollicitudinis pro filiis terminum, quam initium æternæ eorum felicitatis; atque adeò dum adhuc carcere lustrali attinentur, ad eorumdem curam pertinere. Po-

stremo plus parentibus, quam aliis debent animæ post mortem, si quid precibus valeant; ergo, & tunc plus illis debent parentes, quam alii; quoniam uti fons & origo obligationis animarum est plus à parentibus, quam ab aliis beneficii accepisse; ita obligationis parentum erga liberos majoris caput est plus iis dedisse, nempe ut essent, & esset illis bene ac beatè. Ut enim rectè Aristoteles Eth. c. 12. *Maiorem id à quo aliquid est, habet cum genito necessitudinis conjunctionem, quàm quod ex ipso oritur. est enim eius pars, quæ est propria totius non totum partis.* ita ipse. Porro effectum esse totius partem, ita conficitur, quod opus, ut aiunt Philosophi, contineatur in virtute causæ; Item quod, ut ait idem Aristoteles, agendo sumus, atque adeò sumus operatio, & opus; quæ ratio est, cur eos, quos beneficiis afficimus, vehementius adamemus, quia plus nostri in iis collocavimus. Cum ergo animis librorum defunctorum ad virtutem promovendis multum operæ posuerint parentes, multum in iis sibi vindicant, igitur eas multum amare, nec minus juvare, obligantur.

PARS SECUNDA.

Moraliter expenditur Obligatio Parentum ad alimenta mortuis liberis Præstanda.

CUM igitur hæc obligatio stet, de morte nostri illustranda est, atque ut ordine procedamus, ejus vis ac magnitudo primum ex obligatione parentum ad alimenta filiis præbenda, tum ad institutionem in fide ac bonis moribus, demum ad honestum vitæ genus illis procurandum, expendenda. Ac primum satis constat, ut diximus superius, pios manes cibo quoque aliisque ad alimenta pertinentibus indigere; cibo, inquam, illo, de quo Raphael utrique Tobix, *Ego cibo invisibili utor, & potu qui ab hominibus videri non potest*, Tob. 12. qui quidem cibus non alius est quàm ipse Deus, qui & Beatorum famem, & sitim satiat, at sine satierate; Cæterum rectè manna absconditum auctore Richardo à S. Victore vocatur, dum dicitur Apoc. 1. *Vincenti dabo manna absconditum*, quia nec dici, nec fingi animo potest quàm magna sit multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te. Plal. 30: semperque locus est admirationi expressæ voce *man-hu, quid est hoc*, cum numquam suavitas illa possit mente comprehendi. Hoc igitur manna, hunc cibum, hunc po-

531.
Famem
defuncti
filii.

tum vehementissimè appetunt pii manes, quippe quòd & per sese maximè excitet orexim animarum, & iis maximè congruat, & quòd denique in eo ingenti incendio non possint non ardentissimè eum sitire.

532.
Duri pa-
rentes qui
cibum eis
non dant.

Vos itaque patres, vos matres eorum, cum cum illis largiri possitis, per Deum immortalem, per quidquid est vobis carum, nolite denegare. Nam si pusioni inter ubera gementi crudele est lac diu differre: si pueris oppidò famentibus non sustinet nativa pietas panem negare: Si etiam passerum matres, atque hirundinum, pullis raptis, & caveâ clausis escam deferunt, an sustinebitis verè de vobis, puerisque vestris, intelligi illud Jeremiæ: *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis, non ex inopia, sed ex impietate?* Verène, & hoc de vobis diceretur, *Lamiæ*, sive ut aiunt Septuaginta, *Dracones nudaverunt mammam: filia verò populi mei quasi struthio in deserto.* Thren. 4. id est Lamiæ, quæ Hieronymo teste belluæ crant facie humanam referente, corpore feram, mammas ad lactandos catulos pietate quadam nativâ præbuerunt, dracones item ad dracunculos alendos; & mater Judæa, mater Christiana, similis sit hoc in genere struthioni, qui dum ova posuit, relinquit, negligens ea fovere, atque ut Job. 39. c. *Duratur*, inquit, *ad filios, quasi non sint sui?* Sitne, inquam vel pater, vel mater, in suos liberos vivos ereptostam immitis, ut cibi potusque inopes, & puellorum instar sibi comparandi impotentes destituat? Atqui hoc est minùs in suos pium esse Lamiis, ac draconibus, & tigribus; an igitur decet hoc parentes Christianos? Quid itaque de iis sentiendum, qui quod Christus contingere non posse pro explorato habere videtur, filiis suis *panem petentibus* è Purgatorio, *lapidem porrigunt, & pro ovo scorpionem*? id est qui preces illis stipemque recusare non contenti, insuper saxeis animis pia eorum legata, etsi modica, negligunt, & cum blandam faciem iis scorpionum instar exhibuerint, facultatem iis faciendo legandi, post illorum obitum furtim, velut caudâ venenum iisdem ingentemque acerbiter inferunt, promissa legataque obliterando.

533.
Debent, &
alia ali-
mentorum
nomine.

Vestes.

Venio nunc ad alia, quæ parentes alimmentorum nomine liberis debent, & piis eorum manibus præbere obligantur. In quibus quidem primum occurrit vestis, non quidem adversus frigus, sed adversus nimios flammæ lustralis ardores illis induenda: quemadmodum Hispani, aliique sub torrido positi climate adversus calores

veste se muniunt. Hanc porrò misericordia in egentes texit: hac illos tegit, & quo pauperes contra frigus munit, eodè panno pios filiorum manes contra æstum solis Justitiæ communit: adeò ut eò minus caloris sentiant, quò egeni minùs frigoris. Debetur quoque non magis vivis, quàm defunctis liberis domicilium, ac lectus, in quo requiescant. Quæ verò domus, quis lectus ap-
Domici-
lium.

tior sinu Abrahæ? non illius Judæorum parentis, sed Beatorum: sinu, inquam, æterni Patris, Patris multarum gentium, in quo sinu Unigenitus Dei per naturam, eandemque substantiam, Cœlites per amorem, gaudiumque beatificum jucundissimè quiescunt.

534.
Pharmaca
& curam
valetudi-
nis.

Debentur præterea ægrotis filiis pharmaca, & cura valetudinis. Et ò quanta est piorum manium ægotatio! quàm acerba, quàm multiplex! acerbissimorum morborum nostratium sævitiam complectitur, ac multis partibus exsuperat. Et ecce tamen ægotat Berlabee primogenitus ex Davide, *Deprecatusque est David Dominum pro parvulo, & ieiunavit David ieiunio, & ingressus seorsum iacuit super terram, sive ut habent Hebræa, & venit, & pernoctavit.* 2. Reg. 12. Et quot patres, quot matres, nummos, curas, vigilias, vota, peregrinationes ad eam ægrotis liberis obtinendam adhibent? quot sanguine, ac vitâ suâ illam emere paratæ essent? Cum vero vitâ functi conflagent, quasi anima simul cum vitâ interiret, parçitur nammis, parçitur precibus, & curis, perinde ac si nec filii amplius existerent, nec lustralis flamma ullibi extaret; ut quicquid eorum verè dicere possit, *Oblivioni datus sum tamquam mortuus à corde.*

PARS TERTIA.

Moralis expositio obligationis Parentum ad quamdam institutionem liberorum defunctorum.

535.
Liberis
mortuis
doctrinâ
procuranda.

PORRÒ post alimenta liberorum, sequitur eorum in fide ac bonis moribus institutio, cujus etiam necessitas, eorum vita defunctorum curam suscipiendi necessitatem invehit. Si enim pii ac boni parentis sit per se, ac per magistros, prolis adhuc viventis rectam institutionem ac salutem sollicitè procurare, consequens est, & pro mortuæ bono, ac velut institutione novâ operam ab eo ponendam esse. Etenim cœlum velut quoddam gymnasium est ubi discitur perfectè Deum amare, perfectè laudare, perfectè cum ejus voluntate consentire. Et parentes defunctis liberis

liberis Sapiantiam ipsam divinam præcep-
tricem, sive Verbum ipsum æternum pro-
videre queunt, ut primo visionis beatificæ
momento pervideant totam essentiam di-
vinam cum perfectionibus omnibus, & alia
simul innumera, quorum notitia num-
quam obliterari poterit. Quid igitur cun-
ctentur filiis, si eos diligunt, tantum scien-
tiæ decus, tamque nobilem Doctorem
procurare? Novimus Constantinum Mag-
num nobilissimos quosque variarum artium
principibus viris dignarum Magistros filiis
suis quæsisse, & tamen Constantius in Eu-
sebiū Arianæ hæreseos fautorem incidit,
& altè ipse hoc venenum imbibit. Audi-
vimus Theodosium Imperatorem Arca-
dio, & honorio filiis erudiendis, incompa-
rabilem virum Arsenium præfecisse, &
idem fuit Caroli Magni studium, & est om-
nium parentum moratorum. Quin etiam
ferunt lusciniæ pullos suos ad concinnè
modulandum instruere. Si ergo tot cu-
ris, tot vigiliis, tot precibus, ac lacrymis
constat rudimenta fidei ac religionis proli
instillare, eamque virtuti assuefacere; Si
parentes Augustino teste in Pl. 50. *Domestici
concionatores esse debent*, & quæ verbis,
quæ exemplis eos perpetuò ad virtutem
adhortari, nefas est eos dum omnium la-
borum suorum præmium, ac fidei, religio-
nisque filiorum mercedem illis parere li-
cet, torpere, illosque negligere.

PARS QUARTA.

*Expenditur Parentum obligatio ad
honestum Vita genus iis
Procurandum.*

336. Quid idem officium patet ex obliga-
tione eorum ad congruum conditio-
ni suæ statum liberos promovendi; siqui-
dem jure gentium ac naturæ parentibus
id incumbit. Et verò cum David eā men-
te ac studio Salomoni Regnum Israelis ad-
huc vivens ipsi cesserit, ipsumque adora-
rit; cum Ptolomæus Lagi filius Regem fi-
lium etiam vivus creavit, eumque satellitis
instar custodierit; cum Sichemi pater se
circumcidi passus sit, ut filium ad Dinæ
nuptias proveheret: quidni parentes simi-
liter studerent liberos promovere ad glo-
riam cælestem ac beatitudinem, qui pro-
priissimè status est, & omnium quidem
bonorum aggregatione perfectus. Nam
si filium, vel filiam monasterium, vel con-
jugium etiam cum indigno inire volen-
tem dote fraudare non possunt, an po-
terunt aspirantes ad nobilissimas nuptias
cum Christo Servatore, imò cum divinita-

te? Si temporarium matrimonium cum
mortali contracturis primam, dum adhuc
valent, hæreditatis portionem liberis tran-
scribunt, tum alteram morituri; an æter-
num cum divino ac immortalis sponso con-
nubium cogitantes, non modò non portio-
ne hæreditatis (quæ sanè si peteretur, con-
cedi deberet) sed nec stipe modicâ in do-
tem à Christo accipiendâ impertient? Et
hic tamen mos est etiam Christianorum
parentum, hæc corruptela etiam in spe-
ciem piorum: vivis liberis fiunt canales,
omnia sua transfundunt, sibi nihil retinent,
at mortuis exarescunt, pauperes sunt, exi-
nati sunt; nihil reliquum habent. Tanti
illis est posteros hac in vitâ florere, ut vix
flocci fiat florere in alterâ.

Itaque cuique vestrum ô miseri filiorum
manes occini potest illud, quod Ezechiel ^{537.}
Iudæorum genti infaustum occinit c. 16. *Indignitas
parentum
Generatio tua de terrâ Chanaan, Pater
tuum Amorrhæus, & mater tua Cethæa,* <sup>stipem
mortuis li-
beris ne-
gantium.</sup>
id est, parentes tui nomine quidem Chri-
stiani, & Catholici sunt, sed revera ita se
adversus te gerunt, ac si essent Chananei,
& impii. Cur ita? Quia *Pater tuus Amor-
rhæus*, quod vocabulum, ut author est Hie-
ronymus, Hebraicè sonat celebrem, seu
multo sermone celebratum, ac famosum:
famam enim hujus mundi solam curat: &
mater tua Cethæa, id est, ut etiam inter-
pretari ex hebraica nomenclatione licet,
quæ vel insanit, vel alios in insaniam vertit:
quippe quæ eandem cum patre insaniam
penitus hausit, eamque transfundit in su-
perstites liberos: adeo ut ea sit communis-
sima mortalium, & nobilium maximè, alio-
rumque, qui sapientes sibi & aliis viden-
tur, insania. Quæ, ut luculentius appa-
reat, audi quid in Arthesia contigerit. Bi-
nas habebat filias vir quidam plebeius, at
prædices, harum alteram rudiorē bar-
dus & rusticus juvenis in conjugem pe-
tiit, alteram elegantiorē eodem tempo-
re procarus est eques nobilis, formâ ac
virtute virginis illectus: priorem prior ob-
tinuit, & ita quidem, ut quia ejus rustica
indoles cum indole Patris apprimè con-
sentiebat, ab hoc hæreditatis maximam
partem abstulerit. Quo audito eques ille
nobilis graviter indignatus, & patrem &
alteram filiam res suas sibi habere iussit.
Hæc igitur voto, & fortunis frustrata, la-
crymari, queri, gemere dies noctesque,
donec tandem proci misericordiâ mo-
tus, ac summâ in virginem maximè inge-
nuam caritate, eam sibi in conjugem sum-
psit. Indignaris & tu, opinor, mi Lector
hæc nuncia. Hæc enim posterior puella,
& merito suo, & ratione dignitatis, ad
quam

quam hoc connubio promovenda erat , ampliori dote dignissima erat : & pater ille, indignæ, indignoque proco, contra fas, & præter hominum sapientum mores, favisse narratur. Ita est profectò: sed si fabella hæc bilem tibi movet, quâ demum indignatione digni sunt parentes, qui cum filias mortalibus obscuris atque rusticis nupturas dote amplissimâ locupletent, mortuas, ac Regi sæculorum immortalis collocandas, ut ad nuptias brevi perveniant, ne stipe quidem modicâ, non modo dote promovere volunt: adeò ut ad opem extraneorum mendicandam confugiendum illis sit: atque adeò ad illius Sponsi misericordiam. Ita ratum est illud Psalmistæ. *Pater meus, & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me.* Psal. 26.

PARS QUINTA.

*Exempla Pietatis Parentum
in liberos defunctos.*

538.
B. Borgia in
defunctos
liberos pie-
sas.

QUAM melius parentem se gessit B. Franciscus Borgia, Gandiæ Dux, & post tertius Societatis Jesu Generalis, de quo hoc Andreas Scottus in ejus vitæ actis l. 4. c. 4. Summa illi animarum cura, quæ corpore solutæ purgante igne crimina expiant: ut etiam tum Dux Gandiæ assidue pro illis oraret, & liturgias, remque divinam fieri curaret: Cujus officii nomine sæpe illi animas reduces apparuisse, gratiasque egisse narrant: promississe etiam se vicissim pro eo in Beatorum sedibus precaturas. Hæc candidè ille, ut omnia, Hieronymo Natali Sacerdoti optimo narrare solitus, quem bis in Hispaniam ab Ignatio missum, commissasque illi Societatis provincias diximus. Hæc Scottus, qui deinde c. 6. ejusdem libri sic scribit. In oppido, quod Reginæ casam appellari diximus, agenti, Dorotheam filiam obiisse divinitus nunciatum eo ipso quo migravit horæ momento, ad D. Claræ Gandiæ: sed nihil mutatus, animoque turbatus, quasi ad se nihil attineret. Verùm non perinde mirandum in filiarum morte mœstum non fuisse, quæ jam inde à pueritia virginitatem Deo consecrarat, propterea quod exilii fuit terminum, ut pridem optarat, nacta esset. Illud plerique magis mirabantur, Isabellam filiam, Lermæ Comitissam, singulari matronam virtute, dotibusque naturæ præditam, non luxisse. Pintæ enim aulam, Principis ingressurus, obvium habuit, qui tristem subitumque filiarum interitum nuntiaret. Paululum itaque clausis oculis,

apertâ verò ad Deum mente orans, benèque mortuæ precatus perrexit. Rebus in aula gestis discessurus Principi Dominæ dixit; ora quæso, pro animâ famulæ tuæ Isabellæ, quam nunc morbo minimè lento, sed repentino extinctam audivi. Ad hæc illa: itane tam tristem nuncium obiter à discedente nunciari mihi oportuit? nihilne parentem talis filiarum mors movet amplius? Deposito, inquit, acceperam, repetiit Dominus. Reddamus itaque, ut par est, alacriter, quodque usuram ejus tam diu dederit, grati testificationem animi demus. Igitur non lugendum, cum his vitæ miseriis, & corporis vinculis soluta evaserit, & in Beatorum domicilium, Dei clementiâ, ut spero, & opto, commigrarit. Domum ubi revertit, sacris pro illa operatus nullam aliam luctus significationem dedit. Hæc idem author. ex quibus vides tum Christiani fortitudinem parentis non questibus, non gemitibus liberorum manes prosequentis, sed mirâ & acceptissimâ Numini voluntatis humanæ cum divinâ consensione: tum pietatem quæ magis etiam patebit ex eo, quòd dum Catalauniæ Proregem ageret, captis sicariis, qui vias obsidebant, cum ad supplicium raperentur, eorum vicem miseratus sacrificia singulatim triginta fieri ære suo jussit. Qui enim in externos, & improbos tam pius, procul dubio in suos pietissimè extitit.

Patri matrem subjungo, & egregiam quidem atque hoc loco dignissimam fortitudine juxta ac pietate. Hæc illa est Domina de Fremiot, vidua D. de Chantal, post Salesii Episcopi Genebensis filia spiritalis, & sanè illius spiritu imbuta. Hæc itaque audirâ filii unici morte, pendens è cruce Christi signum corripiens, eique manus deosculans, qua possum, ait, animi submissione, tuos, ô Christe, dulcissimos ictus accipio, precorquæ ut filium illum meum in misericordiæ tuæ gremium accipias. Deinde preces, & omne supplicationis genus in levamen cumulavit. Ita tribus ab obitu mensibus liber Purgatorio filius emerfit: quemadmodum ex viso cujusdam fide digno constitit: conspectus enim est juvenis ille velut in putei cujusdam fundo, ad cujus fauces mater, crucis oblongæ, quam manu tenebat, extremum, filio porrigens, illum paulatim è putei fundo in altum sustulit.

His adjungo absimile in re simili luctus Matris im-
genus, ut ex oppositione, quæ sit vera portuna la-
germanaque pietas, elucescat. Geme-
bat expers omnis solatii mater ereptum
filium, nec gemere cessabat Et acuebatur
dolor

540.

Matri im-
portuna la-
germanaque
pietas, elucescat.
Geme-
bat expers omnis
solatii mater
ereptum
filium.

dolor ex alterius superstitionis ingratis moribus, atque effrenatâ licentiâ, ac fortunarum dissipatione. Quondam lacrymabundâ obversata est cohors egregiorum juvenum, lætitiâ gestientium, quos pone sequebatur defunctus ille atque optatissimus natus aquam extimâ veste complicatâ ferens. Querit mater cur aliis non se jungat. Respondit ille maternis lacrymis se gravari. Propterea flere inutiliter desinere: ac potius preces, ac sacrificia suo bono curaret: ita se prioribus accessurum. Vide Cantiprat. lib. 2. Apum c. 53. qui & hoc subiungit. Hisce verbis.

541. „ In villa prope Lovanium, oppidum Brabantia, juvenis quidam dissolutus & levis
jejunia „ languore decubuit. Rogatu ergo matris
levant. „ Lambertus presbyter leprosorum, vir pius,
„ & zelator maximus animarum, venit ad
„ juvenem, & eum ad confessionem peccatorum & poenitentiam sedulus invitavit.
„ Quo mox in multa valde contritione confesso, & non multo post mortuo, mater pro eo continuavit interpolatè jejunia,
„ & usque ad quinque annos, quasi irremediabilibus lacrymis protelavit. Ergo ut ipsum tempus expletum est, die quadam Dominica dictus Lambertus mortuus est, & sepultus. Sequenti autem quintâ feriâ dictus juvenis manifestus apparuit matri suæ dicens, Ecce nunc, mater charissima, adjutorio tuo ad requiem transeo de gravissimis pœnis, quas pertuli pro peccatis, & mecum Dominus Lambertus Presbyter, qui me ad cognitionem & confessionem peccatorum meorum salubriter provocavit. Pro quo, & multis aliis, quos ad poenitentiam salutis adduxit multa mercede cumulabitur pramiorum. Vide ergo, Lector, quantâ mercedis sit inscius doce- re, viam salutis ostendere, & ad confessionem, & poenitentiam trahere peccatores, nec hoc quoque sine grandi mercede negaverim, viventes compati mortuis, & eos quomodocumque orationibus, & jejniis adjuvare. Ita Cantipratanus loco citato.

§ 3.

*Conjuges Superstites Defunctis
opem ferre oportet.*

PARS PRIMA.

Id ipsum docetur ex Theologis.

542. *Conjugum in Conjuges officia.* **E**T si de pietatis officiis agimus hoc articulo, tamen illi quoque mutua conjugum officia inferimus: non quidem

de jure, quia propriè pietas inter parentes cernitur; sed de more, quia conjugum amor, atque ut vocat Salviatus lib. 1. ad Ecclesiasticos, *Iugum incarnata necessitudinis*, pietatis vinculo affine est. Etenim ut parentes ac liberi inter se amare ac juvare debent, quod filii portio sint parentum: ita conjuges, quod una caro sint, seu *duo in carne una*, atque adeo partes quædam carnis ejusdem. Porro ex omnium Theologorum consensu amorem, honorem, & obedientiam sibi mutuò debent conjuges. Amorem quidem, quia cum proximum diligere jubeamur, quis eo nomine dignior conjuge, quæ unam carnem conflat cum conjuge? Propterea Apostolus ad Ephes. 5. ait. *Viri debent diligere uxores suas, ut corpora suas: qui uxorem suam diligit, seipsum diligit.* Honorem verò, quia vir quidem caput est uxoris, & familiæ, & ad eum administratio etiam fortunarum uxoris spectat. Uxor verò non famula, sed sociatrix est. Quare primus conjugum, *Mulier*, ait, *quam dedisti mihi sociam*: & Petrus Epist. 1. c. 3. vult viros *quasi infirmiori vasculo honorem impertiri*. Et verò prima conjugum è latere viri sumpta est, nempe ut viri latus clauderet, & sociatrix illi assideret, ac familiam curaret. Denique obedientiam alter alteri debet, Nam Genesis 3. Eva dicitur: *sub viri potestate eris*, sive ut Hebræa sonant, *ad virum recursus tuus*. Et similiter Petrus Epist. 1. c. 3. *Mulieres*, ait, *subdita sint viris suis*, & ex diverso vir quoque uxori parere obligatur, ut patet ex mutuâ corporum traditione.

His præmissis ut de more ad officia conjugum superstitem erga defunctos veniamus, facile admittam alterius morte cessare obligationem alterius ad parendum defuncto, nisi in iis quæ ad ultimas voluntates spectant. Sed vinculum amoris honorisque morte solvi admittere nequeo. Licet enim conjugium morte solvatur, atque adeo alteri legitime collocari possit coniux superstes: licet id quoque demus Angelico Doctore, & Carthusiano; si coniux vita functus ad vitam diuinitus revocaretur, sine novo connubio non posse prioris matrimonii iure uti, aut cum superstite liberis operam dare, iuxta illud Pauli 1. cor. 7. *Si dormierit vir eius, liberata est à lege viri*, sive à vinculo coniugii: tamen manet obligatio honoris, amorisque, saltem eatenus, ut coniux superstes præceteris, sepulturam, & exequias coniugi defuncto curare debeat, illius conditioni vitæ congruas, ac proinde pariter manet vinculum amoris maritalis ad iuvandos eius manes. Certè cum Abraham surrexisset ab officio

543. *Etiā defunctis debet, antea ratum probatur.*

Z

funeris

funeris (Saræ scilicet uxoris suæ) locus est ad filios Hebræi, dicens, *Advena sum, & peregrinus apud vos; date mihi ius sepulchri vobiscum, ut sepeliā mortuum meum*, Genes. 23. Ex quo loco id documenti deducit Oleaster: *Ut viri coniugati discant, quantum debeant uxores diligere, & funera curare*: sic ipse. Et Ambrosius lib. de Abraham, c. 9. *Locus, qui legitur, ait, habet mortem uxoris, fletum mariti, sepultura officium, quibus maritalis affectus probatur*. Ita Ambrosius. Si ergo eo auctore, & Abrahami exemplo proprium maritalis amoris est, sepultura officium, etiam erit officium precum, & stipis largiendæ ad levamen defunctæ uxoris. Deinde Deuteron. 25. *Quando habitaverint, ait Moyses, fratres simul, & unus ex eis mortuus absque liberis fuerit, uxor defuncti non nubit alteri; sed accipiet eam frater eius, & suscitabit semen fratris sui*. in quem locum itidem Oleaster, docentur, ait, *hic femina, quales erga defunctos, viros se debeant exhibere, ut quoad possunt, velint honorem ac nomen eorum servare*. Et Abulenſis fratrem defuncti imperio divino adigi ad coniugem illius ducendam tradit, quod gravissimum sit eam ducere, cum amor uxoris ad defunctum cum magno desiderio tendat: unde existit hoc alterum causæ nostræ firmamentum: uxori superstiti nubendum erat fratri mariti defuncti, ad huius nomen honoremque servandum; ergo morte viri non solvebatur vinculum amoris maritalis in illum; Cur igitur iam solveretur? Et si enim ea lex antiquata est, tamen eius finis & causa manet, potestque, ac debet precibus, alioque defuncti levamento, obtineri. Id quod ex moribus hodiernis confirmatur, quia & nunc ad viri defuncti honorem solemnem eius luctus ad annum plus minusve durat, & contra decorum facit, imò & aliis offensionem est, qui sine urgentissimâ causâ statim à coniugis obitu ad alteras nuptias transit; censeturque non amasse viventem, contra ius fasque, qui mortuum tam citò obliviscitur. Et denique oblivio ipsa crimini passim datur, & cuidam inhumanitati: isque est omnium gentium non barbararum consensus, ex quo solent etiam Theologi naturæ ius atque obligationem arguere, uti de obligatione filios alendi consistere diximus. Præterea ita Apostolus præcipit ad Ephes. 5. *Viri diligite uxores vestras; sicut, & Christus Ecclesiam*. Quis autem dubitet, quin & Christus patientem diligit? Igitur, & viri uxores in Purgatorio patientes, & contra uxores ibidem detentos viros debent diligere,

atque adeò iuvare.

Atque hæc argumenta extrinseca sunt, 544. & foris assumpta. Porro idem ex coniugii natura ducere licet. Etenim coniugio *Et ex natura con-* coniuges sunt una caro, id est, unus homo, unaque persona civilis; igitur sese mutuo vehementer ament, necesse est. Idcirco Adamus inito cum Evâ connubio, statim fert legem, eamque Deus decreto suo sanxit, *relinquet homo, scilicet conjux, patrem, & matrem, nempe si res exigit ad necessarium vitæ consortium, & adharbit uxori suæ, sive ut legunt Septuaginta, conglutinabitur*, quod arctissimam conjunctionem significat, ac proinde non corporum modò, sed & animorum. Quæ etiam causa est, cur Deus Adam & Eva conditis *vocavit nomen eorum Adam*, ut asserit ipse Moyses Gen. 5. tum ut eos unam in personam civilem coaluisse significaret, tum ut indicaret uti nomine, ita & animorum affectibus unum, eundemque esse debere. Sanè ipse Pythagoras docebat in coniugio amico unam animam in duobus corporibus esse debere; Igitur etiam separatis morte corporibus conjuncti sint animis, necesse est: & quod ei consequens est, superstitem defuncto opem ferre.

Et verò si matrimonium spectetur ut Sacramentum, atque adeò, ut signum conjunctionis Christi cum Ecclesia; uti hæc *Maximè Christiani,* coniunctio animorum est, neque tantum cum Ecclesia militante, sed & cum patiente, atque triumphante; sic & maritalis coniunctio animos copulare debet, non modo cum adhuc militant; sed & cum stipendiis factis, vel purgantur ad coronam obtinendam, vel eam obtinuerunt, Præterea necessitas mutue inter coniuges dilectionis ex connubio manans necessitatem invehit in Christianos maximè procurandæ mutue salutis, certumque videtur uxorem gravius, peccaturam in leges Christianæ caritatis, si virum in extrema salutis necessitate derelinquat, quàm si alius quispiam extraneus; igitur uterque coniux obligatur propriè, & ex lege coniugii alterum in purgantibus ignibus detentum iuvare, & ad salutis terminum, si ve ad gloriam provehere. His adice communes utrique coniugi liberos, mutui causam amoris; atque ut loquitur Chrysostomus, mutue caritatis *pontem*. Nam velut duæ civitatis partes in unam civitatem ponte coeunt; sic procreatione maximè liberorum corda duo in unum, ut inter se juvent.

Adde mutua conjugum, perpetuæque 546. beneficia. Cum enim Aristotele teste in *Et mutuo conjugum beneficii.* Ethicis, *is cui bene fit, sit quodammodo eius, qui*

Patrocinium Defunctorum. Lib. II. 179

qui benefacit, opus : ipsum verò opus pars quædam operantis, imò ipse operans : Sequitur conjuges velut alteros se invicem amare debere cum etiam mutuorum inter conjuges benefactorum ac subsidiorum obligatio ex lege conjugii manet, quemadmodum & prolis generatio; consequitur ex eadem lege perennem inter eos amorem esse oportere. Etenim, & benefecisse alteri, & per generationem prolis in unam personam coaluisse, perenne est.

PARS SECUNDA.

Explanatio moralis benevolentia maritalis in coniuges defunctorum.

547.
Partes benevolentia maritalis.

VERUM hæc ipsa de more explanamus, & ex benevolentia maritalis partibus vim obligationis coniugum erga defunctos demonstramus. Ac primum alter coniugum alteri adesse & auxiliari debet. Nam vir quidem, ut caput est mulieris, ac proinde familiae: sic & illi, & huic providere necessaria, atque in omnibus consulere tenetur: uxor verò viro in omnibus auxiliari. Quare Genes. 2. hæc quidem viri adiutorium dicitur, sive ut Chaldaeus vertit, sustentaculum. Et Siracides Eccl. 36. Qui possidet, ait, seu acquirit mulierem bonam, inchoat possessionem, & adiutorium secundum illum est: & columna ut requies, sive columna requietis, aut ut alii, requietum, in qua nimirum vir à labore quiescat, cui securè filios, familiam, arcas, opes, adeoque seipsum committat. Id quod Sapiens in muliere ipsa forti laudans, Confidit, ait, in ea cor viri sui, & spoliis non indigebit, reddet ei bonum, & non malum omnibus diebus vitæ suæ, id est supellectilem domesticam, cibosque (quos Hebræi eodem quo spolia vocabulo exprimunt) procurabit: nec viri spem bonam de se conceptam fallerumquam. Quæ omnia idem Salomon Proverb. 5. pulcherrima similitudine explicat, dum ait: Cerva gratissima, & gratissimus hinnulus; ubera eius inebrient te omni tempore, amore eius delectare iugiter. Constat enim illic mulierem bonam cum Cerva componi, proximè enim dixerat: sit vena tua benedicta, & lætare cum muliere, Hebraicè, cum uxore adolescentiæ tuæ; ubi conjugem venam, & quidem benedictam nuncupat, quòd fons sit filiorum, & largus quidem divino beneficio, ac benedictione, & eandem statim rectissime Cervæ comparat. Nam ut docent

Aristoteles, Ælianus, Plinius, Oppianus, & alii, Cervus ac Cerva inter se singulariter amant: tum felle carent; præterea velocissimi sunt ad sibi mutuo opitulandum; adhæc Cervæ, & acerrimo auditu sunt; & circumspeditione non impare, & mari suo fidelissimæ. Item Cervarum difficillimus est ob uterum arctiorem partus. ducere etiam suos hinnulos ad pabula consuevere, eos defendere, exercere cursu, postremò eosdem docent fugam meditari, ductoque ad prærupta saltare, quæ omnia coniugum inter se officia subsidiaque bellè demonstrant.

Quamobrem & viros uxoribus mortuis, Cervos se præstare amando, iuvandoque & uxores Cervas viris se præbere pariter necesse est. Vbera ergo tua, id est, amores tui (sic enim rectè Vatablus vertit) virum tuum inebrient, ò mulier Christiana, id est, reficiant, ac solatio penitus compleant in tantis miseriis versantem. Pedes verò Cervarum instar expedi ad opem illi quantocyus ferendam: sive templa adeundo, ubi per synaxim Generalem purgantes animæ redimi possunt: sive ad pia loca eorum gratiâ peregrinando. Circumspice etiam, num quid ex piis eius legatis neglectum fortè sit, aut ex debitis maneat insolutum, & quod ipse faceret, tu fideliter exequere. Eia sis illi columna, in qua spem suam tutò collocet: sis domus, ac lectus, in quibus possit requiescere, non modò vivus, sed & vivis ereptus.

Nam si Corneliam uxorem Pompeius ille Magnus iam à Cæsare victus sic allocutus fertur cum Lesbium Insulam petiisset, ad eam secum, fuga abducendam. Cornelia mea, rerum omnium mihi carissima, mitor te isto genere natam sic primo fortunæ prostratam ictu (vifo enim illo semianimis conciderat) crede nunc tibi ad immortalitatem aperta via est, si miserum maritum, æquè ac felicem ames, nam felicem amplecti, etiam imbelles ac fatuæ, infelicem ac victum sola possunt magnanimitate & optima coniuges. Non enim tam maritum adamat, quàm mariti dignitatem, qui eâ ademptâ, non sibi in amore constat. Si Theogena Agathoclis Regis Siciliae uxor ab ægro marito, nullo modo se divelli passa est, quòd diceret nubendo se non prosperæ tantum, sed omnis fortunæ iniisse societatem, nec invitam vitæ suæ periculo empturam, ut extremos viri spiritus exciperet. Si Ecclesiast. 26. Pars bona, mulier bona in parte timentium Deum datur viro pro factis bonis: id est, ut Græca explicatius habent, mulier bona portio est bona: in parte, seu in hæreditatem timentium

tium Deum datur, quomodo vel bona mulier, & uxor commoda eris, vel portio, atque hereditas viro bona, & felix, si in summa eius infelicitate auxiliatricem manum porrigere ei cuncteris?

PARS TERTIA.

Expenditur de more mutua coniugum obligatio ad alimenta; & lytrum defunctorum.

550.
Alimenta sibi invicem debent conjuges.

ACCEDIT ad hæc, quod coniugem alter alteri, vel exuli, vel captivo, atque in carcere detento alimenta, aut lytrum debeat. Quod attinet ad alimenta, patet sine eorum subministracione amorem stare non posse; nec refert, quod qui inops est, culpâ suâ inopiam incurrerit, quia nihilominus una caro est, & huiusmodi casibus se exponit, qui se dat in societatem fortunæ non minus, quàm coniugii. Quod ad captivitatis lytrum spectat, si quidem modicum sit, & facile solvendo, perspectum quoque est amoris coniugali, & cohabitationis obligationi non satisfacere, si quis illud denegeret.

551.
Et lytrum.

Quid? quod Fernandi Gonsalii Castellæ Comitis fortissima coniux, cum maritus custodiâ teneretur, ipsa velut visendi gratiâ carcerem adiens, ei persuasit, ut cultu secum commutato se subduceret; quod cum factum esset, admiratus Rex mulieris caritatem, similesque sibi ac liberis coniuges precatus, marito liberam remisit.

552.
Etiâ de functis cibum.

Cum ergo coniugalis amor primùm exigat, ut inopem & famelicum coniugem alter, si sit integrum, enutriat, pariter ad coniuges defunctos se porrigat, oportet. Enimverò & ipsi cibo indigent partim materiali, quem per pauperes ad ianuam tuam mendicant; partim Angelico illo, ac Divinitate condito, id est, sacrosanctâ Eucharistiâ. hanc enim & ipsi expetunt, dicuntque quotidie, ac sapius, *Panem nostrum quotidianum, ac supersubstantialem da nobis hodie*, quem panem non pauci è SS. Patribus Eucharisticum intelligunt. Quippe novere pii manes eo se corroborandos, ut iter illud suum ad montem Dei Horeb, id est ad colles æternos, atque ad Regiam cæli conficiant, eiusque panis figuram seu umbram fuisse subcinericium illum Eliæ panem; esse autem illum, qui de cælo descendit, quem qui comedat *vivet in æternum*. Neque dicas eum illis in viaticum esse porrectum. Etenim eius quidem Viatici beneficio iter beatæ æter-

nitatis ingressi sunt & perficere poterunt: sed si eo semel dumtaxat refecti fuerint, lentius procedent; at si sapius ejus virtus viventium esu ac Synaxi illis applicata fuerit, velocius multò, ac facilius ad cælestem Jerusalem pervenient.

553.
Et potum.

Adde pane illo contineri aquam vivam, imò Redemptoris sanguinem, & pios illos manes inter immensos flammæ lustralis ardores sui incredibili cruciari. Quare ô pia uxor, ô Christiane marite, cum possis, & facile possis, eo sanguine conjugis sitim relevare, non facies? Recordare quàm acerbum tibi esset tuum, vel tuam cernere extremâ valetudine cum ardente febris luctantem, ô quàm torrebatur etiam teipsum illa ejus sævissima sitis! quàm sedulo atque amicè eam sedare studebas, sanguinem sudisses illi mitigandæ. At nunc æstuant immenso amplius, uruntur, peruruntur, & suavissimus potus tibi in promptu est, amabo per tuam in conjugem caritatem, per communes liberos, quos ille dedit, illa tulit, & educavit, tam expetita refocillatione conjugem amantissimum fraudare noli.

554.
Alioquin eorum odio habuit: sed eam nutrit, ac fovet.

Alioquin enim eum odisse argueris. Nam Paulum audi ad Ephesios scribentem c. 5. *Nemo, inquit, carnem suam odio habuit: sed eam nutrit, ac fovet*. Ex quo consequitur, cum, eodem Authore, uxor tua, caro tua sit, te illam, si non nutritis ac foves, si pane potuque Eucharistico frustrare, odio habere. Cur autem habeas, cum te tantopere dilexerit, & à te dilecta sit, neque illi deinceps quidquam contigerit, nisi ingentem in ærumnam incidisse, & jam ob culpas, quibus causam non raro dedisti, miris pœnis excarnificari, quæ res charitatem tuam augere, non minuire deberet? Eia igitur iterum precor, cave magnopere, ne jam fidem maritalem, ne promissa numquam illam subsidio tuo ac solatio destituendi, tam turpiter violes.

555.
Pro defuncto conjugis lytrum solvendum.

Quin potius & divinum hoc alimentum conjugi provide, & pariter eum ærumnosâ Purgatorii captivitate expedi. Id etenim te Gentium Apostolus monet, dum Ephesios maritos monet c. 5. *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro eâ*: ubi amoris genus, quod exigitur, exprimit, dum Christi caritatem in Ecclesiam probat atque ostendit argumento Redemptionis: Quasi dicat, redimite captivas in Purgatorio coniuges, sicut & Servator redemit Ecclesiam: Neque hoc tantum significat; sed insuper eo usque amorem conjugalem, si posset, pervenire debere, ut coniux

Patrocinium Defunctorum. Lib. II. 181

coniux pro coniuge sese in lytrum traderet, aut tradere paratus esset, quemadmodum Regem Tigranem paratum se asseruisse accepimus. Verum id non iam à te flagitatur, ô Coniux, sed ut dumtaxat modica stipe precibusque non frigidis coniugem tuum carcere asserere contendas.

556.
Alioquin
conjugii
lex violatur.

Quod nisi facias, vide quantopere pugnes contra conjugii leges, imò & contra te. Illæ siquidem iubent uxores viris deferre, & ex adverso viros uxoribus habere honorem: & cum vincula & carcer in maximis probis censantur, tu coniugem carcere ac vinculis igneis liberare detrectas. Rursum sanciant illæ, ut virum uxor asseetur, neque vir ab uxore se divelli temerè patiat: & tu cum coniugem, si non quidem reapse, sed tamen votis ac precibus ad Purgatorium prosequi possis, illique adesse, miseram derelinquis. Illæ verant connubium dissolvi, tu quantum vales, dissolvis, dum vinctum in lustrali ergastulo volens oblivisceris: perinde te gereas, atque si nullus unquam connubialis nexus inter te, & ipsum intercessisset.

557.
Et contra
se facit
conjugi.

Sed contra te turpius delinquis, quia cum vir sit uxoris caput, ac proinde uxor corpus viri, tu vel caput cum sis, præ socordia, & oblivione corpus tuum attrineri in ergastulo ardenti pateris: vel cum sis corpus, pari vesania ac crudelitate caput catenâ igneâ vinciri finis: & cum, eodem Gentium Apostolo autore, eadem ad Ephesios epistolâ, *Qui uxorem suam diligit, diligit seipsum, sicut seipsum, sicut seipsum, sicut seipsum*, maris in viro, aut uxore aduri, demens ac vesane, quàm precari Deum, ac frustra panis, aut æris nonnihil, egenti tradere.

PARS QUARTA.

Coniugalis in defunctos amoris exempla.

558.
S. Cunegondis.

ITAQUE bonorum conjugum mutua huius generis caritas insignis semper extitit. præbit omnes ordine, quæ prior est maiestate S. Cunegondis S. Henrici Imperatoris coniux dignissima. Hæc marito vivis erepto quàm maximam stipem contulit plurimis, & undecumque potuit, preces illi ac sacrificia conquisivit: præsertim à Religiosis, quorum utique & præclarior virtus, atque adeò impetrandi efficacior. At maxime ab alumnis cœnobii S. Crucis, quod refugium vocant, & à se extractum uterque pretiosis vasis, ac calicibus argenteis, atque aureis locupletaverat. Neque Monialium precibus contenta, suas illis, & unâ voluntarias pœnas ut iungeret, ad li-

berandum (si adhuc Purgatorio attineretur) Imperatorem, sese ipsa illo in cœnobio Deo dicavit.

Clarissima quoque fuit caritas Philippi ^{Philippi tertii.} tertii Hispaniarum Regis, in animam Margaritæ coniugis carissimæ annò 1611. sublata 3. octobris. Nam postridie illius mortis iussit sacrificia continentur fieri à summo mane ad extremum meridiem: tum in Regio sacello, tum in omnibus templis, ac sacellis urbis Madritensis. Et horum sacrificiorum numerus ad mille septinginta pertigit: quorum ducenta octoginta ad aras expiatorias, seu in altaribus, ut aiunt, privilegiatis perpetrata, quatuor, & quinquaginta solemnè cantu celebrata sunt. Exinde voluit idem piissimus Rex illis addi viginti millia, dum tempus ferret, facienda: & testamenti executores de Reginæ ultimâ voluntate recensitis, quadraginta duo millia superaddenda curarunt.

Neque hic silei potest præstantissimus ^{S. Elisabetha Lusitanica.} Sanctæ coniugis ac Reginæ Elisabethæ Portugallensis amor in Dionysium Regem & coniugem sibi ademptum. Obtinuerat viro verum de peccatis dolorem, priusquam diem clauderet: statim atque clausit, ipsa in conclave se recipiens detondit sibi capillos, religiosamque S. Clare vestem induit, eoque cultu ad funus rediit: tum illud comitata est, dum ad cœnobium Odiveze efferretur: ubi Rex illud humari decreverat. Illic aliquot mensibus commorata, & precibus, & largiendæ egentibus stipi in gratiam Regis defuncti totos dies impendebat. Inde ipsa pedes & ignota Compostellam ad S. Jacobi peregrinata pro ejusdem viri levamento, nummos aureos & argenteos itemque lapides pretiosos, aliâque divo obtulit. Tum ad cœnobium Odiveze rediit, ut anniversariis pro conjugis animâ sacris interesset; & adfuere unâ Rex Lusitanæ Alphonsus, atque Elisabethæ filia, & magna nobilium cohors. Postmodum quot diebus eadem de causâ adfuit binis sacrificiis cantu celebratis, quorum alterum de die, ut vocant, alterum pro defunctis: imò ipsa quotidie pro eadem conjugis animâ in verum amoris maritalis holocaustum semet offerebat.

His adjice alteram heroinam, dignitate ^{S. Beggha.} quidem inferiorem; at non conjugali in virum pietate: Hæc illa beata Beggha est filia Pepini Ducis Brabantie, & minoris Pepini Ducis Austrasie patens, tantorum origo Regum, atque Heroum. Hæc post viri Congisi obitum, pro illius animæ solatio ad Apostolorum limina se contulit, eorumque gratiâ exorata in Patriam redux monaste-

monasterium in Anden construxit, in eo-
que sacraia septem, ad quamdam septem
Ecclesiarum Romæ celebrium imitatio-
nem. In quibus sacraia viri defuncti bo-
no iussit sacrificari, unde ortum, ut multis
in templis sacella septem sacrificiis desti-
nentur ad defunctorum levamen cum in-
dulgentiâ faciendis.

Clara Eu-
genia Iſa-
bella.

Adjice & nostri sæculi lumen, Serenissi-
mam Iſabellam Claram Eugeniâ Hispani-
arum Infantem, pro Alberto clarissimo
coniuge vitâ functo quadraginta sacrorum
millia fieri curantem, ac per triginta con-
tinenter dies, decem sacris, eadem causa
audiendis intentam: & quâ potes munifi-
centiam ac religionem amulare. Et ne
solos magnates pro causa communi produ-
camus, claudat hunc numerum B. Maria
de Incarnatione Carmelitanarum in Gal-
liis profeminatrix, quæ cum per annum
ab obitu viri, pro eius liberatione, pre-
cibus, atque omni alio genere suppli-
candi cœlum fatigasset, eo evoluta cœlitus
didicit, iam liberum cœlo potiri. Cum
enim in cœnobio Ambianensi ipso die SS.
omnibus festo contemplationi divinorum
incumberet anno 1614. Deus illi notitiam
status Beatorum infudit, atque hos inter
virum suum ostendit, quo factum ut dein-
ceps pro illo precari non posset; etsi qua-
dam religione ad id se impelli sentiret.
Ita ratum est quod Sapiens Proverb. 9.
pronunciavit, *qui invenit mulierem bonam,
invenit bonum*: Quem locum Septuaginta
sic exponunt: ut pro bono charites intel-
ligant, nempe quæ cum sint horarum
filix & gratiæ præteriti, præsentis, ac fu-
turi temporis, non modo delectant, cum
ambiuntur nuptiæ, aut cum initæ sunt, sed
etiam in futura vitâ hominem comple-
ctuntur, ac fovant. Atque hæc de obliga-
tione pietatis satis sunt. Ex quibus cum
etiam observantiæ debitum agnoscat
(pari enim fere pede pietas, & observa-
tia procedunt, & non mediocrem inter se
habent affinitatem) intelligitur etiam
abundè, quid Clerici ac Diœcesani Episco-
po defuncto, Parochiani Pastori, Religiosi
Præsidi, discipuli magistro, pupilli Tutori,
servi Domino, subiecti Principi debeant;
Quamquam varia sunt, quæ hanc obliga-
tionem facilius, quàm illam pietatis pos-
sint dissolvere, itaque ad vinculum iustitiæ
strictæ progredior.

ARTICULUS V.

*Ex obligatione iustitiæ strictæ
Pius manibus opitulari
necessum est.*

§. I.

Hæredes pia legata solvere oportet.

PARS PRIMA.

Doctrina Theologica.

HACTENUS actum est de obligatio-
ne subsidii defunctis ferendi, vel ex
caritate christianâ, vel ex misericordiâ,
vel ex pietate: nunc obligatio iustitiæ per-
tractanda est, & cum illius vinculo maxi-
mè obstringantur hæredes, de his primum
agendum. Quamobrem ut Theologo-
rum sensa de more præmittamus, obser-
vandum est, legatum, seu testamentum
pium illud vocari, quod ad pias causas re-
fertur, tale est dum quid relinquitur ad
Numinis honorem, ad Sanctorum glo-
riam, ad animæ salutem, ad opem vidua-
rum, pupillorum, peregrinorum, mortuo-
rum. Hæc porro hæredes obligari solve-
re, nemo est qui ambigat. Siquidem eo
ipso quo adeunt hereditatem, censentur
contractum cum defuncto inire, non mi-
nus ejus onera realia, quàm commoda sus-
cipiendi. Et verò hæredes defuncti tes-
tatoris personam subeunt, ut constat ex
l. Hæc. ff. de usucap. Quæ etiam causa
militat ut ad solutionem votorum realium
obstringantur, nam personalia sequuntur
voventis personam, cumque eâ extingun-
tur.

559.

Est autem piorum legatorum multiplex 560.
prærogativa; hæc præcipua quod ad eo-
rum robur ac firmamentum, juris civilis
solemnibus formulis opus non est, cum ci-
vili potestati pia causa non subsit, sed soli
Ecclesiasticæ, Quamobrem validum est
testamentum, ac legatum pium, modo de
potestate ac voluntate legantis testantisve
constet, quamquam ipsi soli hæredi, qui
privatâ scientiâ, ea æquè obligatur solvere,
ac publicâ solemnique. Si quæris quàm
graviter obligentur hæredes legata pia
solvere: responsio non dubia est, in matre-
ria gravi, qualis legatorum esse solet, sub
pœnâ peccati mortalis obligari, cum testa-
torem in re gravi fallat, idque cum damno
ejus,

Legati pii
prærogati-
va.